

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Koolieelse lasteasutuse õpetaja õppekava

Annika Kallas

LASTEAIÄÕPETAJATE ARVAMUSED 3–4-AASTASTE LASTE JUTUSTAMISOSKUSE
ARENDAMISE KOHTA ETTELOETUD JUTTUDE KAUDU
Bakalaureusetöö

Juhendaja: nooremlektor Tiia Krass

Tartu 2024

Kokkuvõte

Lasteaiaõpetajate arvamused 3–4-aastaste laste jutustamisoskuse arendamine kohta etteloetud juttude kaudu

Koolieelses eas on oluline soodustada ja toetada laste varajast keele arengut. Jutustamisoskus loob aluse iseseisvaks rääkimiseks ning sellest võib olla sõltuv hilisem õpiedu koolis.

Bakalaureusetöö eesmärk oli välja selgitada lasteaiaõpetajate arvamused etteloetud juttude ja nendega seotud tegevuste kohta 3–4-aastaste laste jutustamisoskuse arendamiseks. Eesmärgi täitmiseks viidi läbi kvalitatiivne uurimus, andmeid koguti poolstruktureeritud intervjuudega kuult lasteaiaõpetajalt. Andmete analüüsimiseks kasutati induktiivset sisuanalüüsi. Uurimuse käigus selgus, et lasteaiaõpetajad peavad jutustamisoskuse arendamist etteloetud juttude kaudu väga oluliseks ning kasutavad seda igapäevaselt õppetegevustes ning mängulise keskkonna loomisel. Lasteaiaõpetajate arvates on oluline ettelugemise ja jutustamisoskuse arendamisega alustada võimalikult vara, kui lastel on kujunemas huvi raamatute vastu.

Märksõnad: 3–4-aastane laps, ettelugemine, jutustamisoskuse arendamine

Abstract

Kindergarten Teachers' Opinions about Developing Storytelling Skills of 3–4-year-old children through Stories Read Aloud.

It is important to encourage and support children's early language development at pre-school age. Narrative skills create a basis for independent speaking and later academic success at school may depend on it. The aim of the thesis was to find out the kindergarten teachers' opinions about stories read aloud and related activities for the development of storytelling skills of 3–4-year-old children. In order to fulfil the objective, qualitative research was conducted, data was collected with semi-structured interviews from six kindergarten teachers. Inductive content analysis was used for data analyses. The research revealed that the kindergarten teachers consider very important the development of storytelling skills through telling stories and they use it daily in learning activities and for creating playful environment. According to the kindergarten teachers it is important to start developing reading and storytelling skills as early as possible, when children develop an interest in books.

Keywords: 3–4-years-old child, reading aloud, developing storytelling skills

Sisukord

Kokkuvõte	2
Abstract	2
Sisukord.....	3
Sissejuhatus	4
Teoreetiline ülevaade.....	5
Ettelugemise olemus ja tähtsus.....	5
3–4-aastasele lapsele ettelugemiseks juttude valik ja liigid	6
<i>Valikukriteeriumid</i>	6
<i>Lühijutt</i>	6
<i>Muinasjutt</i>	7
3–4-aastase lapse jutustamisoskuse arendamine	7
Tegevused 3-4 aastase lapse jutustamisoskuse arendamiseks	8
Metoodika.....	9
Valim.....	9
Andmekogumine	10
Andmeanalüüs	10
Tulemused	11
Etteloetud juttude valik.....	11
Jutustamisoskuse arendamine etteloetud juttude kaudu	13
Tegevused jutustamisoskuse toetamiseks	14
Arutelu.....	15
Tänuõnad	18
Kasutatud kirjandus.....	19
Lisa 1. 3–4-aastaste laste jutustamisoskust toetavad tegevused.....	21
Lisa 2. Uurimisintervjuu kava.....	22
Lisa 3. Väljavõte transkriptsioonist.....	24
Lisa 4. Väljavõte uurijapäevikust.....	25
Lisa 5. Kodeerimine	26

Sissejuhatus

Koolieelses eas on oluline toetada laste keeleoskuste arengut. Lapsed omandavad siis kiiresti uusi sõnu ja jäljendavad kiiresti õiget intonatsiooni, grammatilisi struktuure ning korralikku hääldamist (Hallap *et al.*, 2019). Koolieelses eas tuleks soodustada ja toetada laste varajast keele arengut ning teksti mõistmist just suulise kõne esitamise kaudu (Vaahtoranta *et al.*, 2018). Jutustamisoskus on kõneoskus, mille laps varajases eas omandama peaks, ja mille taseme järgi saab prognoosida hilisemat keelelist arengut ning suulist eneseväljendust. Tooming (2014) on oma uuringus välja toonud, et laste jutustamisoskuse areng on üks varajane võimalus kõnepuuet väljaselgitamiseks. Enne jutustamisoskuse arendamist on vajalik lapse teksti mõistmise oskuse kujundamine. Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava (2008) näeb ette, et „valdkonna keel ja kõne õppe- ja kasvatustegevus hõlmab endas kõnearendust ja lastekirjanduse käsitlemist, sealhulgas tekstide jutustamist ja kuulamist.“.

Ettelugemine on tõhus keeleõppemeetod. Sellel on suur emotsionaalne ja intellektuaalne mõju lapse keelelise võimekuse arendamisele, jutustavate tekstide edasiandmisele ja loetud juttude vastu huvi tekitamisele (Atta-Alla, 2012; Waugh *et al.*, 2013). Juttude ettelugemine on lapsele naudingut pakkuv tegevus, mis loob eeldused lugema õppimiseks ja järgnevas eduks koolis (Trelease, 2019). Varasemalt on Märtsin (2022) oma uurimuses välja toonud ettelugemise mõju 5–7-aastaste laste kuulamisoskuste arendamisele ja Paats (2022) on hinnanud ettelugemist kui kuulamise motivatsiooni tõstjat. Ettelugemist on uuritud kui terviklikku ja pedagoogilist vahendit, mis loob tugeva aluse keeleoskuse arengule, tõstab huvi raamatute vastu ning loob sideme lapse ja täiskasvanu vahel (Lucarevski, 2016).

Töö autori arvates väärrib ettelugemine ja seeläbi jutustamisoskuse arendamine just varajases eas suurt tähelepanu. Varajane sekkumine lastele lugemiskogemusi pakkuva keskkonna arendamiseks on ülioluline, et vältida lapse kõne mahajäämist (Hallap *et al.*, 2019). 3–4-aastaselt lapsel toimub kõnes kiire areng (Nugin, 2017), mistõttu on oluline arendada selles eas lisaks raamatute ettelugemisele ka teksti mõistmist ning jutustamisoskust. Nende oskuste puudumisel seisab laps koolis silmitsi olukorraga, kus tema oskused on napid või puuduvad üldse. Ka varasemad uuringud (Lucarevski, 2016; Trelease, 2019; Logan *et al.*, 2019) on tõendanud ettelugemist kui tõhusat meetodit, mille abil saab mitmekülgset toetada jutustamisoskust ja hinnata kõne eakohast arengut. Töö uurimisprobleemiks on asjaolu, et kuigi ettelugemise olulisust on autori teada Eestis varem uuritud 5–7-aastaste laste puhul, tuleks seda teha juba palju

varem. Seda arvesse võttes on bakalaureusetöö eesmärk selgitada välja lasteaiaõpetajate arvamused etteloetud juttude ja nendega seotud tegevuste kohta 3–4-aastaste laste jutustamisoskuse arendamiseks. Töö autori arvates annaks uus teadmine õpetajale võimaluse lapse kõnearengut igal võimalikul viisil toetada.

Teoreetiline ülevaade

Ettelugemise olemus ja tähtsus

Juttude ettelugemine varajases eas toetab laste sõnavara kujunemist, loob võimaluse rääkimiseks ning on kõne arengu aluseks (Nugin, 2017). Ettelugemine on protsess, mille käigus tekstist pärinev teave, lugeja eelnevad teadmised lõimuvad ja loovad uue tähenduse (Anderson *et al.*, 1985). Trelease (2019) väitel on ettelugemine üks vanimaid, lihtsamaid ja odavamaid õppimisviise ning parim abivahend keeleoskuse arendamiseks. Ettelugemisel on suur mõju lapse sõnavara rikastamisele ja suuliselt väljendatud tekstide mõistmisele (Atta-Alla, 2012).

Väikelapsega rääkimine, juttude ettelugemine ning lapse iseseisva kõneloome toetamine arendab keele kasutamise vilumust ja suhtlemisoskusi (Lerkkanen, 2007).

Lapsele ettelugemine tekitab huvi raamatute ja lugemise vastu ning arendab kuulamisoskust, tähelepanu ja keskendumisvõimet (Hsu, 2015). Õpetaja oma eeskujuga, lugedes jutte ilmekalt ja kaasahaaravalt, saab tekitada lastes huvi ja innustada neid tähelepanelikult kuulama (Waugh *et al.*, 2013). Ettelugemisel suhtleb lugeja kuulajatega nii verbaalsel kui mitteverbaalsel viisil kasutades dialoogi, mis annab lapsele võimaluse olla aktiivne kuulaja (Lucarevschi, 2016). Ühe uuringu (Hutton *et al.*, 2015) lugude kuulamise ülesande käigus selgus, et väikelastel on aktiveeritud sellised ajupiirkonnad, mis toetavad lapse vaimset kujutluspilti ja teksti mõistmist. Seetõttu ongi ettelugemine tähtis, sest jutte kuulates või jutustades saab laps teada juhtunust, loob kujutluspilte, mis oleks võinud juhtuda või kuidas lugu võiks edasi kulgeda (Logan *et al.*, 2019).

Ettelugemine mitte ainult ei suurenda laste sõnavara ja kuulamisoskust, vaid laiendab ka sõnade ja teksti mõistmist tervikuna (Hutton *et al.*, 2015). USA-s läbi viidud uuringud (Logan *et al.*, 2019) tõestavad, et ettelugemise käigus kuulevad lapsed palju keerulisemaid ja huvitavamaid sõnu ning olukorrajeldusi, millega nad tavaelus kokku ei puutuks. Loo sisse põimitud info jääb inimestele kuni 22 korda paremini meelde kui üksikud faktid (Aaker, 2014). Jutte kuulates mõistab laps paremini jutu loogikat ja õpib mõtlema põhjus-tagajärg seoste kaudu. Ettelugemise

käigus kuuleb laps korrektset keelt, mis annab eeldused lugema ja kirjutama õppimiseks ning tagab hilisemad oskused koolis toimetulekuks (Trelease, 2019).

Juttude lugemisega saab algust teha juba väga varases eas, kus kujutlusele lisandub aina rohkem verbaalset sisu. Selles perioodis on täiskasvanu lapse jaoks uute teadmiste allikas (Hallap *et al.*, 2019) ja lastele on soovitatav ette lugeda iga päev vähemalt 15-30 minutit, kusjuures laps peaks sealjuures tundma ennast kaasatuna (Hutton *et al.*, 2015). Trelease (2019) on oma teksti mõistmisele toetuvates uuringutes leidnud, et lapsed, kellele loeti lugusid igapäevaselt ette, olid üleriiklikes testides oluliselt edukamad kui need lapsed, kes etteloetud juttudega olid vähem kokku puutunud. Seega suureneb ettelugemisega lapse mõistete pagas, paraneb kõnekeele mõistmine ja kuuldust arusaamine (Lerkkanen, 2007) ning laps kuuleb teistsugust sõnakasutust võrreldes tavavestlusega juba varajases nooruses (Logan *et al.*, 2019).

3–4-aastasele lapsele ettelugemiseks juttude valik ja liigid

Valikukriteeriumid. Ettelugemiseks valitud jutte saab lihtsalt valjusti ette lugeda, lastega dialoogi astudes kui ka teksti lihtsustades või teemat kohandades (Vaahtoranta *et al.*, 2018). Hsu (2015) toob oma uuringus välja, et ettelugemiseks valitud jutud mitte ainult ei aita käsitletud teemasid toetada, vaid tugevdavad laste õpimotivatsiooni, loovust ja mõtlemist. Valikute tegemisel peab arvestama sellega, et jutud oleksid sisult, stiililt ja pikkuselt eakohased ning pakuksid ka lapsele uut sõnavara (Vaahtoranta *et al.*, 2018). Ühiselt loetud jutt aitab õpetajal lapse olemasolevaid teadmisi aktualiseerida ja kinnistada, lõimida neid teistesse ainevaldkondadesse, laiendada uut sõnavara ning täpsustada sõnade tähendust (Lucarevski, 2016). Juttude valikul võetakse arvesse lapse eelnevaid kogemusi, loost saadavaid mõttekilde, mis loovad positiivsel koostööl põhineva toetava õpikeskkonna, kus lapsed saavad arendada kuulamis-, rääkimis- ja jutustamisoskust (Atta-Alla, 2012). Etteloetud juttude tekstid peaksid innustama last arutlema sõnade tähenduse üle, otsima põhjusi ja tagajärgi ning võrdlema jutu tegelasi tavaelus ettetulevate inimestega (Lerkkanen, 2007).

Lühijutt. Eesti keele seletav sõnaraamat (2009) defineerib lühijuttu kui lühikest proosapala. Lühijutud on üheks võimaluseks luua algus päevategevustele, need julgustavad lapsi kaasa rääkima ning tekitavad huvi uue teema vastu. 3–4-aastasel lapsel on huvi ja motivatsioon omandada uusi teadmisi ning neid tähendusriikas vestluses koos eakaaslasega jagada (Atta-Alla,

2012). Hsu (2015) toob oma uuringus välja, et eakohane lühijutt suunab eelteadmisi aktiveerides lapsi mõtlema seotud teemadele ning tekitab lastes huvi sotsiaalse suhtluse järele. Lühijutt tundub olevat suhtluse arendamiseks kõige sobivam, kuna see on lühike ja annab ilma liigse kirjelduseta olukorrast tervikliku ülevaate, toetades lugemishuvi ja lugemisoskust (Hsu, 2015). Lühikeste teemajuttude ettelugemisega on võimalus luua side kuulajate ja lugeja vahel. Trelease (2019) on oma uuringutes leidnud, et vastava teemalise jutu ettelugemine igapäevategevustes selgitab erinevate olukordade olemust ja aitab lastel paremini teemat mõista. Lühijutud võivad olla ka vastastikusel koostööl tekkinud mõtted, kus saavad kokku laste fantaasia, eelnevad teadmised ja jutustamisel tekivad uued lood (Lerikkanen, 2007).

Muinasjutt. Muinasjutt on müütidel või vabal fantaasial põhinev õpetliku sisuga lugu, mis pole usutav (Krusten *et al.*, 2006). Jutustamisoskuse arendamist on hea alustada just muinasjuttude ettelugemisega, mis loovad lastele elavaid kujutluspilte ja fantaasialendu (Nugin, 2017; Hutton *et al.*, 2015). Lugude mõistmine ja jutustamine muinasjuttude toel aitab lastel luua seosed tõelisuse ja väljamõeldise vahele, võimaldades neid keele kaudu väljendada (Lucarevski, 2016). Muinasjuttu jutustades saab laps kasutada endale tuttavaid sõnu ning huvitavaid momente uues kontekstis (Nugin, 2017). 3–4-aastane laps suudab keskenduda ühele sündmusele (Hallap *et al.*, 2019) ning väljendada oma mõtet väheste vahenditega, kasutades seejuures loo jutustamiseks rohkem fantaasiat (Nugin, 2017). Fantaasialood rikastavad lapse kujutlusvõimet ja vabamängu ning aitavad vahet teha, mis on päris ja mis mitte (Bettelheim, 2007) ning toetavad 3–4-aastase lapse mõttemaailma.

3–4-aastase lapse jutustamisoskuse arendamine

Jutustamine on tegelike või väljamõeldud sündmuste esitamine eepilises vormis, kus jutustaja väljendab oma sündmusi vabas vormis (Krusten *et al.*, 2006). Jutustamine on tegevus, kus ühinevad lugemine, kuulamine ning teksti mõistmine, mis aitavad välja selgitada lapse arengu eakohasust (Lerikkanen, 2007). Jutustamisoskuse areng algab juba väga varases eas koos uue sõnavara omandamisega (Hallap ja Schults, 2017). Juttude ettelugemine on eelduseks lapse sõnavara kasvule, seoste loomisele varem kuuldu põhjal ning mälukujutlustele (Logan *et al.*, 2019), mis on jutustamisoskuse aluseks. 3–4-aastasel lapsel on emakeel suures osas omandatud ja jätkub kõne arendamine igapäevategevustes (Hallap *et al.*, 2019). Seega on selles eas lastel olemas eeldused jutustamisoskuse arendamiseks.

3–4-aastastel lastel on kõne eakohase arengu oluliseks tunnuseks mitmekesine grammatiliste vahendite kasutamise oskus, mis määrab lapse keelelise arengu taseme (Häidkind *et al.*, 2018). Varajases eas ettelugemine toetab lapse suulist kõnet ja eneseväljendusoskust ning aitab välja selgitada, kes vajavad tõhusamat toetust (Nugin, 2017). Lapsed, kellel on suurem kokkupuude ettelugemisega omavad ka paremat suulist eneseväljendust ja jutustamisoskust (Hutton *et al.*, 2015). Laste jutustamisoskuse arendamisele saab kaasa aidata täiskasvanu, pakkudes ainet, millest rääkida, samas aidates last sõnade valikul, lausete moodustamisel ja seostamisel (Padrik *et al.*, 2016).

Tegevused 3-4 aastase lapse jutustamisoskuse arendamiseks

Täiskasvanu roll on laste jutustamisoskust arendada ja toetada kõigis igapäevategevustes (Hallap *et al.*, 2019). Suurt rolli mängib see, kuidas õpetajad innustavad lapsi õppeprotsessis osalema ja tekitavad eelnevalt huvi raamatute vastu (Hallap *et al.*, 2019; Waugh *et al.*, 2013). Lugema õppimise ja õpetamise alus on lapse enda uudishimu. Lucarevschi (2016) toob oma uuringus välja, et lastega koos jutuvestmine ja raamatute ettelugemine on tõhus pedagoogiline vahend õppijate keeleoskuste parandamiseks. Jutustamisoskuse arendamisel on oluline õpetajapoolne toetus ja julgustamine lapse vabaks, oma sõnadega rääkimiseks (Hallap ja Schults, 2017).

Jutustamisoskuse toetamise lihtsaim viis on lapsega koos raamatuid lugeda, loetu üle arutleda ja vestelda. Kooslugemine on ettelugemise viis, kus laps läbi avatud ja koostöise tegutsemise saab küsida küsimusi ning kuuldu järgi ise jutustada (Waugh *et al.*, 2013). Lapsega koos lugemine annab võimaluse etteloetud jutte analüüsida ja oma oskusi täiendada (Padrik *et al.*, 2016). Jutte kuulates hakkab lapse silme ees lugu visuaalselt lahti rulluma (Hutton *et al.*, 2015). Hiljem õpib laps neid seoseid reaalses elus ja mängudes kasutama. Mängimine annab lapsele motivatsiooni õppida, oma kõnet kasutada, avastada ja luua (Nugin, 2017).

Ettelugemine peaks olema igapäevane, õppetööga lõimitud, mänguline tegevus. Jutud, mis lapsele rõõmu pakuvad, võetakse kaasa mängu (Nugin, 2017). Lapse sõnavara pidevaks arendamiseks on vajalik lapsega läbi mänguliste tegevuste suhelda (Hallap ja Schults, 2017). „Õppe- ja kasvatustegevuste kavandamine näeb ette dramatiseerimise, ettelugemise ja ümberjutustamise kaudu suunata lapsi kirjandust mõistma ja hindama.“ (Koolieelse lasteasutuse riiklik..., 2008). Seetõttu tuleks lastele ette lugeda erinevaid liiki jutte ja loetu põhjal koos lastega neid jutte dramatiseerida ja mängida erinevaid rollimänge, mis looks seoseid loetu ja päriselu

vahel (Waugh *et al.*, 2013). Jutustamisoskust toetavad tegevused võtab illustreerivalt kokku Joonis 1. (Lisa 1)

Juttude ettelugemine on kasulik meetod, mille abil mitmekülselt toetada jutustamisoskuse arendamist ja mis pakub varajast võimalust kõnepuude väljaselgitamiseks (Lucarevschi, 2016; Trelease, 2019; Logan *et al.*, 2019) Uurimisprobleemiks on asjaolu, et lastele ettelugemise olulisust on autori teada Eestis varem uuritud vaid 5–7-aastaste laste puhul. Et koolieelse lasteasutuse õpetaja kohustus on toetada lapse arengut, tuleks ettelugemist kui jutustamisoskuse arengu toetajat uurida juba 3–4-aastaste laste osas. Teadmine õpetajate arvamustest, etteloetud juttude liikidest ja käsitlusviisidest looks avarama pildi, kuidas 3–4-aastaste laste keeleoskust arendatakse.

Bakalaureusetöö eesmärk on selgitada välja lasteaiaõpetajate arvamused etteloetud juttude ja nendega seotud tegevuste kohta 3–4-aastaste laste jutustamisoskuse arendamiseks. Uurimistöö küsimused on:

1. Millest lähtuvad lasteaiaõpetajad 3–4-aastastele lastele ettelugemiseks jutte valides?
2. Kuidas aitab ettelugemine lasteaiaõpetajate arvates 3–4-aastaste laste jutustamisoskust arendada?
3. Milliseid tegevusi peavad lasteaiaõpetajad oluliseks 3–4-aastaste laste jutustamisoskuse arendamiseks etteloetud lugude põhjal?

Metoodika

Lähtudes bakalaureusetöö eesmärgist viidi läbi kvalitatiivne uuring, et teada lasteaiaõpetajate arvamused etteloetud juttude ja nendega seotud tegevuste kohta 3–4-aastaste laste jutustamisoskuse arendamiseks. Kvalitatiivne uurimisviis võimaldab küsitleda uuritavate arvamusi, tulemusi analüüsida ja leida uurimisprobleemile lahendus (Õunapuu, 2014).

Valim

Uurimise läbiviimiseks kasutati kombineeritud valimit. Samaaegselt kasutati nii sihipärast kui ka mugavusvalimit. Sihipärase valimi puhul lähtuti sihtgrupist, milleks olid erineva kogemusega lasteaiaõpetajad. Mugavusvalimis osalesid õpetajad, kellega töö autoril oli lihtne kontakti saada ja kes olid nõus intervjuus osalema (Õunapuu, 2014). Intervjueeritavad töötavad lasteasutuses õpetajatena ning omavad erinevat tööstaaži ja ettelugemisega seotud kogemusi, mis teeb tulemused võimalikult mitmekesiseks. Õpetajate tööstaaž jäi vahemikku 2,5–37 aastat. Uuringus

osalemine oli vabatahtlik ning uuritavate anonüümsuse tagamiseks asendati õpetajate nimed koodidega (Õ1–Õ6).

Andmekogumine

Andmete kogumiseks kasutati poolstruktureeritud intervjuud, mille puhul sai vajadusel küsimuste järjekorda muuta ning esitada täpsustavaid küsimusi (Õunapuu, 2014). Esmalt koostati intervjuu kava (Lisa 2) ning viidi läbi pilootintervjuu ühe õpetajaga, et kontrollida küsimuste asjakohasust ning vastavust töö eesmärgile. Uuringus teostatud intervjuud salvestati helifailina, et neid oleks hiljem võimalik taasesitada ning transkribeerida. Uuringu jooksul viidi läbi intervjuud kuue lasteaiaõpetajaga neile sobival ajal ja kohas.

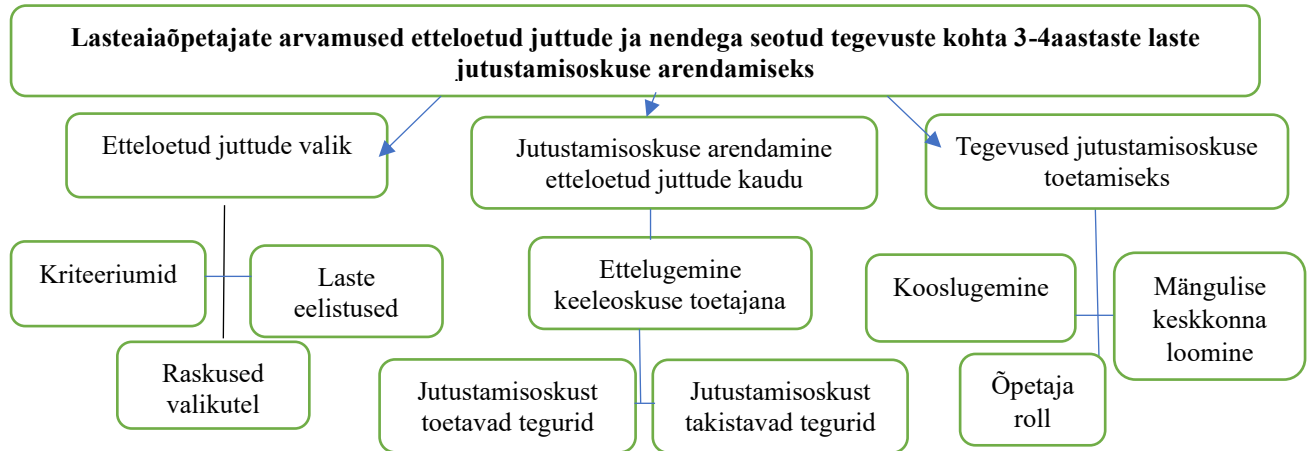
Andmeid koguti 2024. aasta veebruari- ja märtsikuu jooksul. Intervjuude kestvus jäi ajavahemikku 22–40 minutit ning keskmine intervjuudele kulunud aeg oli 32 minutit. Intervjuude alguses tutvustati intervjuueeritavatele bakalaureusetöö eesmärki ning selgitati tööst lähtuvaid eetikanõudeid, mida bakalaureusetöö autor järgib. Intervjuueeritavale kinnitati, et kõik andmed on konfidentsiaalsed ning lisaks kasutatakse bakalaureusetöös pseudonüüme. Samuti teavitati õpetajat intervjuu salvestamisest ning tema õigustest keelduda intervjuust või küsimustele vastamast. Intervjuueerija sai nõusoleku sisu säilitamiseks ja intervjuu salvestamiseks kõigilt uuringus osalenutelt.

Andmeanalüüs

Andmeanalüüsil kasutati kvalitatiivset induktiivset sisuanalüüsi, mis võimaldab teha kogutud andmete põhjal üldistusi, liikuda üksikult üldisele (Õunapuu, 2014). Intervjuud salvestati ning transkribeeriti TTÜ kõnetehnoloogia labori, tekstiks.ee veebipõhise avaliku kõnetuvastuse teenuse abil. Transkribeeritud teksti maht oli kokku 46 lehekülge. Töö autor luges transkribeeritud teksti läbi ning kohandas selle loetavaks. Seejärel tekst kodeeriti, kus loodi olulistele tekstilõikudele, lausetele või sõnadele märksõnad ehk koodid (Kalmus *et al.*, 2015).

Koodide kontrollimiseks kasutati kaaskodeerija abi, kes kodeeris 2 transkriptsiooni. Seejärel võrdlesid töö autor ja kaaskodeerija kahe transkriptsiooni koode, mille tulemusena kustutati 3 koodi ja ühendati omavahel 4 koodi ning kokku saadi 47 erinevat koodi. Kodeerimise tulemusel moodustus 3 peakatgoriat, 9 alamkatgoriat (Joonis 2).

Joonis 2. Pea- ja alamkatgoriate jagunemine

Töö autor pidas bakalaureusetöö valmimise jooksul uurijapäevikut, et panna uurimuse käigus tekkinud mõtted kirja, mille põhjal ennast analüüsida. Tänu uurijapäeviku pidamisele paranesid töö autotri intervjuueerimisoskused ning suurenes enesekindlus. Näide uurijapäevikust on Lisas 4.

Tulemused

Järgnevalt esitatakse intervjuude tulemused peakategooriate kaupa. Tulemuste illustreerimiseks kasutatakse tsitaate, mis on välja toodud kaldkirjas ning välja jäetud osa on asendatud ümarsulgude vahel kolme punktiga: (...).

Etteloetud juttude valik

Intervjuudes tõid õpetajad välja, et ettelugemine algab just õige ja last kõnetava jutu valimisest. Õpetajate seisukohalt on etteloetud juttude valiku juures määravaks, millistele kriteeriumitele jutt vastab. *Kriteeriumite* all tõid kõik õpetajad olulisena välja jutu žanri, teema- ja eakohasuse, jutu lühiduse ja lihtsuse. Õpetajad eelistasid eesti kirjandust, lühijutte ja muinasjutte, mis toetavad konteksti mõistmist ning pakuvad lapsele huvi ja oleksid positiivse sisuga. *Raamatud peavad eelkõige olema eakohased, et laps saaks etteloetud tekstist üldse aru (...) sellised lühikesed lood, mida laps suudab jälgida ning siis tekib lapsel ka huvi ja ma saan neid kasutada erinevates õppetegevustes.* (Õ2)

Enamik õpetajatest väitis, et valitud jutt peab olema lapse huvidest lähtuv, sest lapsed on väga erinevad (Õ1, Õ2, Õ3, Õ5, Õ6) ja olulise faktina toodi välja ka õpetaja professionaalsus, kuidas ta suudab neid jutte valida ja lapsele lugeda (Õ2, Õ3, Õ5, Õ6). Teisalt leiti, et juttude valiku juures toetutakse rühmas olevale teemale (Õ1, Õ6) ning kõik lasteaiaõpetajad peavad

oluliseks kasutada jutte õpitegevustes lastega. *Üldiselt ma lõimin neid erinevatesse päevategevustesse, see ongi nagu pidepunkt, millele toetuda.* (Õ3)

Intervjuudes ilmnes, et juttude valikul on otsustavaks laste eelistused. Kõikide õpetajate sõnul on määravaks laste enda huvi mingite kindlate teemade vastu ning see, kuidas lugu talle ette loetakse. Laste jaoks on oluline lugeja emotsioon ja kaasahaaravus. *Lapsed armastavad ettelugemist, tuleb vaid teada, et sa pead selle talle huvitavaks tegema.* (Õ4) Õpetajate arvamustele tuginedes sõltuvad laste eelistused raamatute kättesaadavusest, aktuaalsusest ning sellest, kuidas need last kõnetavad. Kättesaadavuse all toodi välja lasteaia käsitletud raamatud (Õ1, Õ3, Õ6) ning laste kodused raamatud (Õ1, Õ2, Õ3, Õ4, Õ6). Kõikide õpetajate arvamusel muutuvad lastele korduvalt loetud raamatud nende lemmikuteks. Oluliseks peeti juttude lugemist just lasteaia, kus õpetaja valib raamatud teadlikult ja lapse arengut arvestades. Kodust toodud raamatute puhul täheldasid õpetajad, et need on küll aktuaalsed ja lapsele huvipakkuvad, aga pole sageli eakohased. *Kodused raamatud on tavaliselt superkangelaste teemalised ja need ei pruugi olla eakohased (...) tavaliselt on seal peenes kirjas tekst, milles puudub õige emotsioon.* (Õ6) Lisaks eelmainitule töi enamik õpetajaid välja laste eelistused varasemalt kuuldu suhtes ning äratundmisrõõmu tuttavate lugude põhjal. Näidetena toodi välja jutud päriselust ja perekonnast (Õ3, Õ4, Õ5, Õ6) ning sellised lood, millega laps end samastab (Õ1, Õ2). *Lapsel tekib sellega vau-efekt või äratundmine, ütleme, et temaga on samasugune asi juhtunud ja ta seostab kohe seda jutukest iseendaga.* (Õ2)

Õpetajad arutlesid, et oma töös on nad sageli kogenud raskusi juttude valikute tegemisel. Enamik töid põhjusena välja puuduva pädevuse, sest eakohase ja teemakohase kirjanduse leidmine tekitab raskusi ning vajab suurt ajaressurssi (Õ1, Õ2, Õ3, Õ4, Õ5). Ühe probleemina toodi välja lasteraamatute liiga laia valikut, mis teeb otsustamise keeruliseks ja ajamahukaks (Õ1, Õ2, Õ3, Õ6). Raskuste ületamiseks kasutati kogenud kolleegi, raamatukogutöötaja või interneti abi. *Teinekord ongi raske just seda õiget raamatut leida, millega teemat käsitleda, et otsima peab ikka päris palju.* (Õ4) Üks õpetaja (Õ6) ei näinud juttude valikul raskust. Teisalt nähti takistusena seda, et raamatute tekst on laste jaoks sageli sobimatu, kus põhilisena toodi välja liiga intensiivset ja keerulist sõnavara (Õ1, Õ2, Õ5, Õ6). Keerulisemate juttude puhul toodi välja laste erinev tase, kus puuduvad eelteadmised ja oskus juttu kuulata (Õ1, Õ2, Õ6).

Jutustamisoskuse arendamine etteloetud juttude kaudu

Kõikide õpetajate arvamusel on jutustamisoskuse arendamine oluline teema, seega seisneb ettelugemisel oluline roll *keeleoskuste toetamises* ja arendamises. Keeleoskuste all tõid kõik õpetajad välja sõnavara, kõne ja suulise eneseväljenduse arendamise, mis nende arvates tagab hilisema õpiedu koolis. Kõik õpetajad väitsid, et ettelugemine on tõhus ja lihtne meetod jutustamisoskuse arendamiseks, mis aitab lapsel luua kujutluspilte ja seoseid ning julgustab teda oma mõtetest rääkima. Enamik õpetajaid pidasid oluliseks kuulamisoskuse toetamist etteloetud juttude kaudu, kus põhilise aspektina toodi välja 3–4-aastaste laste huvi, uudishimu ja soov saada uusi teadmisi (Õ1, Õ2, Õ3, Õ4, Õ5). Samuti tõid õpetajad välja, et lastel on üldiselt huvi raamatute vastu ning ettelugemine meeldib lastele. *Kui alustada ikkagi piisavalt varajases eas lapsele juttude lugemise ja jutustamisoskuse arendamisega, siis see annab lapsele julguse ja oskused oma sõnadega rääkimiseks.* (Õ3)

Intervjuudest selgus, et *jutustamisoskust toetavate teguritena* rõhutasid kõik õpetajad vajadust alustada ettelugemist võimalikult varajases eas. Õpetajate sõnul on oluline märgata laste huvi ning harjutada last juba maast-madalast jutte kuulama. *Oma kogemusest ütlen, et tuleb lastele ikka kohe lugema hakata, siis on näha ka kõne arengut (...) põhiline areng ongi seal kolmel esimesel eluaastal, kui teeme seda hiljem siis olemegi juba hiljaks jäänud.* (Õ6)

Teisalt leiti, et jutustamisoskust toetavad kinnistavad kordused, kus põhilisena toodi välja varasemate teadmiste aktiveerimine uues situatsioonis ning laste soov kuulata juttu mitu korda. *Tihti ma kordan sama juttu uuesti, et kinnistuksid sõnad paremini, siis saab laps jälle kaasa mõtiskleda ja tunneb juba tuttavaid kordusi.* (Õ4) Õpetajate sõnul võimaldavad kordused lapsel tunda eduelamust ning arendada mälu. Lisaks tõsteti esile keskendumisvõime olulisust, kus laps suudab etteloetud jutte paremini kuulata ning seeläbi oma mõtteid koondada (Õ1, Õ3, Õ4, Õ5).

Õpetajate arvamustele tuginedes selgus, et igapäevaselt puututi kokku ka *jutustamisoskust takistavate teguritega*. Peamise väljakutsena mainisid kõik õpetajad erinevat varasemat kokkupuudet raamatute ja lugemisega. Põhjuseks tõid õpetajad välja lapsevanemate vähesed lugemistraditsioonid ning teadmatuse laste eakohase arengu toetamise vajadustest. Õ1 väitis: „Oma praktika põhjal võin öelda, et kodus loetakse vaid ¼ lasteaias käivatele lastele.“

Teisalt nähti takistusena seda, et puuduvad vajalikud oskused, kuidas toetada jutustamisoskuse arengut. Kõikide õpetajate sõnul on lastel, kellele pole varasemalt raamatuid ette loetud nendest ka keeruline aru saada. *Kui talle ei ole kunagi ette loetud, siis tahab see väga palju harjutamist saada, et laps õpiks üldse kuulama ja saaks loetust aru.* (Õ5) Enamiku

õpetajate arvates toob vähene kokkupuude raamatutega kaasa huvipuuduse. Lapse huvipuudusest on tingitud kuulamis- ja tähelepanuraskused (Õ1, Õ3, Õ4, Õ5, Õ6). Õpetajate (Õ2, Õ3, Õ5) sõnul võivad puuduvad oskused olla tingitud keelearengu mahajäämusest, sest praktika näitab, et vähemalt 50% lasteaeda tulevatest lastest vajavad erispetsialisti tuge. Olulise väljakutsena nähti ka nutiseadmete mõju lapse arengule, mistõttu jääb silmast-silma suhtlust aina vähemaks ning seetõttu on lastel sõnavara piiratud ja puudub rääkimisjulgus (Õ3, Õ4, Õ5). *Lastega ei suheldagi enam (...), kust see laps siis saab julguse rääkimiseks.* (Õ4)

Tegevused jutustamisoskuse toetamiseks

Põhilise tegevusena jutustamisoskuse toetamiseks tõid kõik õpetajad välja lapsega kooslugemise.

Õpetajate sõnul võimaldab kooslugemine motiveerida lapsi kaasa mõtlema, tekitada huvi raamatute vastu ning koos jutu üle arutleda. Kõikide õpetajate seisukohalt oli kooslugemisel tähtis roll raamatute vastu huvi tekitamisel. Esile tõsteti sealjuures lastele kättesaadavaid raamatuid, kus saadi teha oma valik, ning lastega koos lugedes mõistab õpetaja paremini laste oskusi ja võimaliku toe vajadust. *Laps vaatab veelkord raamatut (...), järelilikult tal tekkis juba huvi.* (Õ6)

Intervjuude põhjal selgus, et lastega koos lugedes on oluline roll toetada lapse teksti mõistmist, kus kõikide õpetajate arvamusel on vajalik jutu põhjal analüüs. Põhilisena seejuures toodi välja laste soov oma teadmisi näidata, nendest rääkida ning neid teistega jagada. Õpetajate (Õ3, Õ4, Õ6) väitel annab arutelu lastega informatsiooni, mida edaspidistes tegevustes rakendada. Seda väidet iseloomustab järgnev tsitaat: „Läbi sellise arutelu saabki laps etteluotud tekstist aru ning suudab seda hiljem jutustada (Õ6).“ Mõned õpetajad (Õ2, Õ3, Õ5) leidsid, et kooslugemisel võtsid nad appi raamatus olevad pildid, mis aitasid lastel jutte oma sõnadega jutustada. Teisalt toodi olulise tegurina välja kooslugemise käigus tekkinud vestluse kaudu eakaaslaselt õppimist, kus saadakse julgust ja omandatakse uusi sõnu (Õ1, Õ4).

Intervjuudest selgus, et jutustamisoskust toetavate tegevuste planeerimisel on oluline õpetaja roll. Õpetaja eeskujupõhisust ja õppetöö korraldamise oskust väärtustati kõige rohkem. Kõikide õpetajate sõnul on väga olulised teadmised, millal ja kuidas lastega tegevusi läbi viia. Õpetajate arvates kõnetavad lapsi tegevused, mis on huvitavad ja mängulised. Uuritavad rõhutasid ka, et õpetaja peaks oma lapsi tundma ja kavandama tegevused vastavalt nende tasemele. *Mõtlen alati, kus ja kuidas ma jutte kasutan, et paremini lasteni jõuda.* (Õ4) Enamiku õpetajate arvates (Õ1, Õ2, Õ4, Õ5, Õ6) on lapsele oluline õpetaja poolt juttude emotsionaalne

lugemine, kus mängitakse oma häälega ja võetakse erinevaid rolle, teisalt kuulevad lapsed loetud juttudest korrektset keelekasutust. Lisaks eelmainitule tõid kõik õpetajaid välja, et kuigi rühmas on lastele kättesaadavad vaid eakohased raamatud, siis esineb sageli olukordi, kus loetavat teksti tuleb kohandada lihtsamaks ning lastele arusaadavamaks. *Tekst tuleb lapse jaoks mugavdada ning emotsioonidega rääkimiseks muuta.* (Õ1) Õpetaja rolli peeti oluliseks ka laste motiveerimisel ja tegevustesse kaasamisel (Õ3, Õ4, Õ6). Olulise aspektina toodi välja, et kõigepealt tuleks kuulata last ja alles seejärel räägib õpetaja.

Intervjuudest ilmnnes, et etteloetud jutud toetavad mängulise keskkonna loomist. Mänguliste tegevuste all toodi ühelt poolt välja õpetaja poolt juhitud mängud ning teisalt etteloetud juttudest ainekst saanud laste vabamäng. Kõik õpetajad pidasid oluliseks etteloetud jutte dramatiseeringute kaudu taasesitada ning seeläbi laste jutustamisoskust arendada. Eriti tähtsustasid õpetajad dramatiseeringute mängulisust ja lapse võimalust ise tegutseda. Õpetajate (Õ1, Õ3, Õ5, Õ6) sõnul on laste lemmikuteks just muinasjutud, mida dramatiseerida, seal esineb palju kordusi ja lapsel on kergem neid meelde jätta. *Dramatiseeringud annavad lapsele võimaluse olla teises rollis, kus laps kogeb mängurõõmu.* (Õ1) Lisaks on laste jaoks oluline, et õpetaja mängiks lastega kaasa ja võtaks endale ka lavastusmängus rolli. Enamik õpetajaid tõid lugemisjärgsete tegevustena välja erinevad rolli- ja situatsioonimängud, kus lapsed matkisid igapäevaseid tegevusi õppides niimoodi uusi oskusi (Õ1, Õ2, Õ4, Õ6). *Oli tore pesupesemise lugu, nii me hakkasimegi seda mängima (...), lõpuks loendasime riideid nööri ja oligi lõimitud tegevus.* (Õ6)

Kõik õpetajad väärtustasid etteloetud juttude mõju laste vabamängule. *Vabamängu läheb tegevus kohe siis, kui õpetaja on seda lastele näitlikult ette lugenud, näiteks mingi rolli võtnud või käpiknukke kasutanud.* (Õ2) Õpetajate arvates lähevad jutud üle laste vabamänguks eriti peale etteloetud jutu analüüsi, kus lastel tekib soov kaaslasega oma teadmisi jagada. Kokkuvõtvalt ilmnnes, et suurem osa juttudest, mida lastega käsitletakse ja mis lapsi kõnetavad, väljenduvad nende vabamängus.

Arutelu

Bakalaureusetöö eesmärgiks oli välja selgitada lasteaiaõpetajate arvamused etteloetud juttude ja nendega seotud tegevuste kohta 3–4-aastaste laste jutustamisoskuse arendamiseks.

Esimese uurimisküsimusega sooviti teada saada, millest lähtuvad lasteaiaõpetajad 3–4-aastastele lastele ettelugemiseks jutte valides. Selgus, et etteloetud jutud on oluliseks žanriks

igapäevase õppetegevuse toetajana just mitmekülgse teemavaliku poolest, mis on õpetajate arvates parim meetod päevategevuste sissejuhatuseks. Õpetajad peavad valikute tegemisel kriteeriumitest olulisemateks juttude eakohasust ning teksti lihtsust. Vaahtoranta jt (2018) on samuti oma uuringus esile toonud, et lapsele loetud tekst peab olema sisult, stiililt ja pikkuselt eakohane, samas pakkuma lapsele uut sõnavara. Õpetajate sõnul on 3–4-aastastele lastele kõige sobivamateks valikuteks lühijutud ja muinasjutud. Lühijutt tundub olevat suhtluse arendamiseks kõige sobivam, kuna on lühike ja annab ilma liigse kirjelduseta olukorrast tervikliku ülevaate (Hsu, 2015) ning ka Lucarevschi (2016) on oma uuringus välja toonud, et lugude mõistmine ja jutustamine muinasjuttude toel aitab lastel luua seoseid tõelisuse ja väljamõeldise vahele.

Uurimuses selgus, et ennekõike peavad õpetajad oluliseks, et valitud jutud oleksid lastele huvipakkuvad ning kõnetaksid lapsi. Atta-Alla (2012) on oma uuringus välja toonud, et 3–4-aastaselt lapsel on huvi ja motivatsioon omandada uusi teadmisi etteloetud juttude kaudu ning neid tähendusrikkas vestluses koos eakaaslasega jagada. Kuigi uurimuses ilmnes, et õpetajate ja laste eelistused alati ei ühtinud, leidsid õpetajad, et oluline on toetada laste huvi raamatute ja lugemise vastu. Laste eelistuste hulka kuulusid sageli lemmiktegelastega seotud raamatud, mille tekst ja sisu ei pruukinud olla eakohane ning vajas õpetajate sõnul lihtsustamist. Valikute tegemisel töid õpetajad ühelt poolt välja lasteraamatute valiku mitmekülgse, samas toodi seesama aspekt välja takistava põhjusena, sest õpetajate sõnul puudub neil piisav kompetentsus just õige ja eakohase jutu valimiseks. See tulemus võiks anda ainekandjateks uurimusteks.

Teise uurimisküsimusega sooviti teada saada, kuidas aitab ettelugemine lasteaiaõpetajate arvates 3–4-aastaste laste jutustamisoskust arendada. Uurimuses selgus, et ettelugemine meeldib lastele ja õpetajad peavad ettelugemist väga oluliseks vahendiks keeleoskuste, sealhulgas jutustamisoskuse arendamisel. Ettelugemine on tõhus keeleõppemeetod, millel on suur emotsionaalne ja intellektuaalne mõju lapse keelelise võimekuse arendamisele ja jutustavate tekstide edasiandmisele (Atta-Alla, 2012; Waugh *et al.*, 2013). Õpetaja arvamustele tuginedes suurendab ettelugemine laste sõnavara ning annab julguse suuliseks eneseväljenduseks. Hutton jt (2015) on väitnud, et ettelugemine mitte ainult ei suurenda laste sõnavara ja kuulamisoskust, vaid laiendab ka sõnade ja teksti mõistmist tervikuna. Õpetajad tõstsid esile just korduvalt loetud jutte, mille kinnistavad kordused ja seosed aitavad jutustamisoskusele kaasa ning annavad lapsele julguse oma sõnadega rääkimiseks. Samale järeldusele jõudsid ka oma uuringutes Logan jt

(2019) ja Nugin (2017), leides, et juttude ettelugemine toetab suulist eneseväljendust, seoste loomist varem kuuldu põhjal ning mälukujutlusi, mis on jutustamisoskuse aluseks.

Uurimuses selgus, et lasteaiaõpetajad peavad oluliseks, et lapse jutustamisoskuse kujunemine algaks võimalikult vara ning selleks oleks loodud toetav keelekeskkond. Ettelugemise käigus kuuleb laps korrektset keelt, mis annab eeldused lugema ja kirjutama õppimiseks ning tagab hilisemad oskused koolis toimetulekuks (Trelease, 2019). Takistusena siinkohal toodi välja just laste puuduvad oskused ja erinev tase, sest sageli vajavad lapsed logopeedi tuge. Varajane sekkumine lastele lugemiskogemusi pakkuva keskkonna arendamiseks on ülioluline, et vältida lapse kõne mahajäämust (Hallap *et al.*, 2019). Varajase keelekeskkonna loomisel nägid õpetajad jutustamisoskuse arengus suurt rolli.

Kolmanda uurimisküsimusega sooviti teada, milliseid tegevusi peavad lasteaiaõpetajad oluliseks 3–4-aastaste laste jutustamisoskuse arendamiseks etteloetud juttude põhjal. Tegevuste all (vt ka Lisa 1) töid õpetajad välja kooslugemise, mille käigus pöörati tähelepanu just jutu analüüsile ja mängulistele tegevustele, kus olulisel kohal on õpetaja roll. Intervjueeritavate sõnul on kooslugemine tähtis tegevus 3–4-aastaste laste jutustamisoskuse arendamiseks, sest nii tekitatakse huvi raamatute vastu ning juttu koos lugedes ja selle üle arutledes õpitakse teksti mõistma. Loetu üle arutlemine motiveerib lapsi kaasa mõtlema ja teksti oma isikliku kogemusega siduma. Waugh jt (2013) on oma uuringus välja toonud, et kooslugemine on ettelugemise viis, kus laps läbi avatud ja koostöise tegutsemise saab küsida küsimusi ning kuuldu järgi ise jutustada. Õpetajate arvates pakub lastele huvi, kui tegevustes rakendatakse varem loetud jutte, kus laps saab olla aktiivne osaleja. Seetõttu tuleks lastele ette lugeda erinevat liiki jutte ja loetu põhjal koos lastega neid jutte dramatiseerida ja mängida erinevaid rollimänge, mis looksid seoseid loetu ja päriselu vahel (Waugh *et al.*, 2013).

Uurimusest selgus, et õppetöös kasutatakse sageli juttude põhiseid dramatiseeringuid, kuid 3–4-aastaste laste puhul on tegevus enamasti õpetaja juhitud. Dramatiseeringute puhul toodi olulisena välja just nende mängulisus ning laste ja õpetaja kaasamine. Samuti näeb Koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava (2008) ette õppe- ja kasvatustegevuste kavandamist ja korraldamist dramatiseerimise, ettelugemise ja ümberjutustamise kaudu, et suunata lapsi kirjandust mõistma ja hindama. Õpetajate sõnul on laste jaoks tähtis, et õpetaja võtab tegevuses endale koos lastega rolli ning on eeskujuks ja vajadusel toetab lapsi kõnega. Lisaks eelmainitule selgus uurimusest, et etteloetud jutud annavad lastele ainekust vabamänguks, kus jutt võtab

mängulise suuna ning laps jutustab seda enda soovil ja oma sõnavara piirides. Vabamängul oli õpetajate arvamusel eelis just selles, et see toetab lapse vaba sõnakasutust ning sellest õpivad teised eakaaslased, samale järeldusele on jõudnud ka Nugin (2017).

Kokkuvõtteks selgus uurimusest, et ettelugemine on lasteaiaõpetajate jaoks väga oluline meetod 3–4-aastaste laste jutustamisoskuse arendamiseks. Bakalaureusetöö praktiliseks väärtuseks võib pidada õpetajatelt saadud arvamusi ning tegevusi etteloetud juttude kasutamise kohta 3–4-aastaste laste igapäevategevustes. Lasteaiaõpetajate arvamused 3–4-aastaste laste jutustamisoskuse arendamise hea praktika kohta võiks kasuks tulla nii töö autorile kui teistele lasteaiaõpetajatele, kes selles vanuses lastele jutte ette loevad. Bakalaureusetöö piiranguks võib pidada asjaolu, et kvalitatiivse uurimusega saadi vaid väikese valimi arvamused antud teema kohta. Samasugust uurimust võiks laiendada, et teada saada ka lastevanemate praktika juttude ettelugemise kohta. Bakalaureusetöö tugevuseks võib pidada uuringus osalenud õpetajate varasemat kokkupuudet ettelugemisega, mis erineva tööstaaži tõttu andis ka mitmekülgsemad tulemused.

Tänu sõnad

Töö autor tänab uurimistöös osalenud õpetajaid, kes olid nõus andma intervjuud, jagades enda kogemusi ja arvamusi. Autori siiras tänu läheb ka juhendaja Tiia Krassile motivatsiooni ja põhjaliku tagasiside eest, mis aitasid tööl valmida. Autor tänab ka enda lähedasi ja kolleege, kes olid toeks töö valmimise jooksul.

Autorluse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Annika Kallas

/allkirjastatud digitaalselt/

12.05.2024

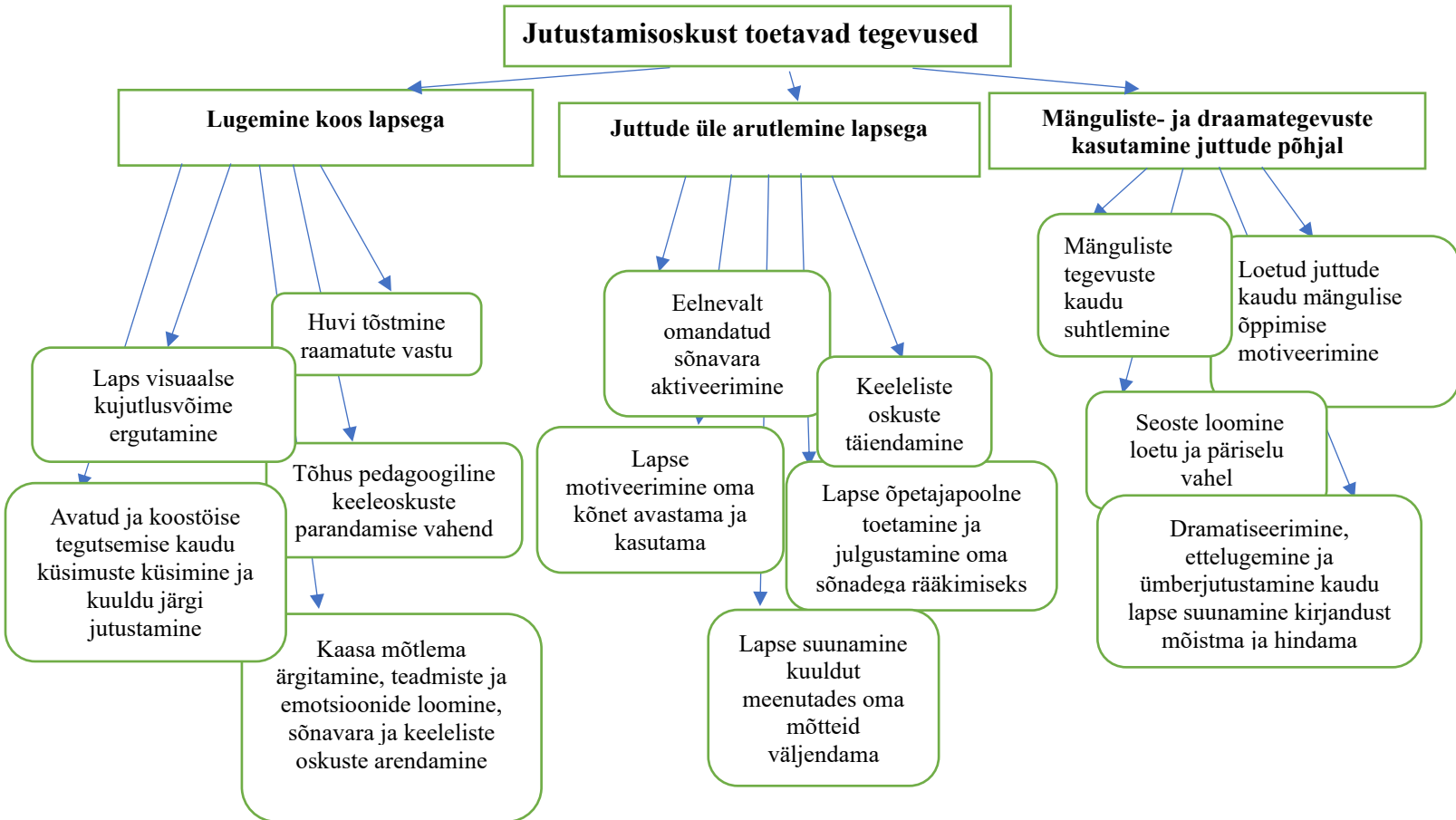
Kasutatud kirjandus

- Aaker, J. (2014). *Learn In: Harnessing the Power of Stories*.
<https://leaning.org/education/harnessing-the-power-of-stories>
- Anderson, R. C., Hiebert, E. H., Scott, J. A., & Wilkinson, I. A. G. (1985). *Becoming a Nation of Readers: The Report of the Commission on Reading*. The National Academy of Education U.S. Department of Education Washington D.C. 20208, 15-17.
<https://www.researchgate.net/publication/309397770>
- Atta-Alla, M. N. (2012). Integrating Language Skills through Storytelling. *English Language Teaching*, 12(5), 1-13. Canadian Center of Science and Education.
<http://dx.doi.org/10.5539/elt.v5n12p1>
- Bettelheim, B. (2007). *Muinasjuttude võlujõud. Muinasjuttude tähtsus ja tähendus*. OÜ Atlex.
- Hallap, M., Padrik, M., & Raudik, S. (2019). *3-4aastaste laste kõne test*. OÜ Studium.
- Hallap, M., & Schults, A. (2017). *Eesti laste esmane sõnavara ja selle kujundamine*.
 Eripedagoogika, 53, 59–66.
- Hsu, T.-C. (2015). Telling tales: Using storytelling to teach EFL kindergarten students in Taiwan. *International Journal of Research Studies in Education*, 4(4), 13-25.
<https://doi.org/10.5861/ijrse.2015.848>
- Hutton, J. S., Horowitz-Kraus, T., Mendelsohn, A. L., DeWitt, T., & Holland, Sc.K. (2015). *Home Reading Environment and Brain Activation in Preschool Children Listening to Stories*. *Pediatrics*, 136(3), 466-478.
<https://pediatrics.aappublications.org/content/pediatrics/136/3/466.full.pdf>
- Häidkind, P., Schults, A., & Palts, K. (2018). 3–4aastaste eesti laste üldoskuste tase kolme hindamisvahendi alusel. *Eesti Haridusteaduste Ajakiri*, 6(1), 179-214.
<https://doi.org/10.12697/eha.2018.6.1.08>
- Kalmus, V., Masso, A., & Linno, M. (2015). Kvalitatiivne sisuanalüüs. K. Rootalu, V. Kalmus, A. Masso & T. Vihalemm (Toim), *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*.
<https://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys>
- Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava (2008). *Riigi Teataja I 2008*, 23, 152.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/13351772>
- Krusten, R., Kumberg, K., Mürsepp, M., Niitra, M., Ojala, H., Palm, J., Reidolv, M., & Tarrend, A. (2006). *Lastekirjanduse sõnastik*. Eesti Lastekirjanduse Teabekeskus.

- Langemets, M., Tiits, M., Valdre, T., Veskis, L., Viks, Ü., & Voll, P. (toim). (2009). Eesti keele seletav sõnaraamat. 2. Tr. <https://www.eki.ee/dict/ekss/>
- Lerkkanen, M.-K. (2007). *Lugema õppimine ja õpetamine alus- ja algõpetuses*. TÜ Kirjastus.
- Logan, J. A. R., Justice, L., Yumuş, M., & Chaparro-Moreno, L. J. (2019). *When Children Are Not Read to at Home: The Million Word Gap*. *Journal of Developmental & Behavioral Pediatrics*, 40(5), 383-386. <https://journals.lww.com/jrnldbptoc/2019/>
- Lucarevski, C. R. (2016). *The role of storytelling in language learning: A literature review*. University of Victoria. <https://journals.uvic.ca/index.php/WPLC/article/view/15309>
- Märtsin, M. (2022). *Regulaarse ettelugemise mõju tähelepaneliku kuulamise oskuse arendamisel 5-7aastaste laste näitel* [bakalaureusetöö, Tartu Ülikool]. DSpace. <http://hdl.handle.net/10062/82996>
- Nugin, K. (2017). Keel ja kõne. Nugin, K & Õun, T. (toim), *Õppe- ja kasvatustegevus lasteaias*. 211-225. AS Atlex.
- Paats, A. (2022). *Vähese kuulamismotivatsiooniga laste kaasamine ettelugemise kuulamise lasteaiadõpetajate hinnangul ühe Tartumaa lasteaias näitel* [bakalaureusetöö, Tartu Ülikool]. DSpace. <http://hdl.handle.net/10062/82998>
- Padrik, M., Hallap, M., & Raudik, S. (2016). 3–4aastaste eesti laste kõne grammatiline profiil. *Eesti Haridusteaduste Ajakiri*, 4(2), 30-59. <https://doi.org/10.12697/eha.2016.4.2.03>
- Tooming, A. (2014). *Logopeedide teadmised ja hinnangud laste jutustamisoskuse õpetamise kohta koolieelses eas* [bakalaureusetöö, Tartu Ülikool]. DSpace. <http://hdl.handle.net/10062/36318>
- Trelease, J. (2019). *Read-Aloud Handbook: Eighth Edition*. *New York: Penguin Books*. https://www.amazon.com.br/dp/014312160X/ref=rdr_kindle_ext_tmb
- Vaahoranta, E., Suggate, S., Jachmann, C., Lenhard, J. & Lenhard, W. (2018). Can explaining less be more? Enhancing vocabulary through explicit versus elaborative storytelling. *First Language* 2018, 38(2), 198-217. <https://doi.org/10.1177/014272371773745>
- Waugh, D., Neaum, S. & Waugh, R. (2013). *Children's Literature in Primary Schools*, 20. MPG Printgroup. https://www.amazon.co.uk/dp/1473969018/ref=rdr_ext_tmb
- Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Tartu Ülikool.

Lisa 1. 3–4-aastaste laste jutustamisoskust toetavad tegevused (Hallap et al., 2019; Lucarevski, 2016; Hutton *et al.*, 2015; Waugh et al., 2013; Nugin, 2017; Logan et al., 2019; Trelease, 2019; Hallap & Schults, 2017; Atta-Alla, 2012; Koolieelse lasteasutuse riiklik...,2011)

Joonis 1.

Lisa 2. Uurimisintervjuu kava

Bakalaureusetöö eesmärk on selgitada välja lasteaiaõpetajate arvamused etteloetud juttude ja nendega seotud tegevuste kohta 3–4-aastaste laste jutustamisoskuse arendamiseks

Sissejuhatavad küsimused:

Kas teile sobib, et intervjuud salvestatakse?

Kui kaua te olete lasteaiaõpetajana töötanud?

Millises vanuses lastega te olete töötanud?

Uurimisküsimused	Põhiküsimused	Lisaküsimused
Millest lähtuvad lasteaiaõpetajad 3–4-aastaste laste ettelugemiseks jutte valides?	<p>1. Milliseid raamatuid te lastele ette loete? Tooge näiteid</p> <p>2. Kui oluliseks te peate ettelugemist oma õppetegevustes lastega?</p> <p>3. Milliseid raskusi valmistab eakohase kirjanduse leidmine/valimine?</p>	<p>1.1 Mille põhjal eelistate just neid raamatuid?</p> <p>1.2 Millised raamatud on laste endi lemmikud? Mille järgi te seda otsustate?</p> <p>2.1 Kuidas ise arvate, kas juttude ettelugemine meeldib lastele? Mille põhjal seda järeldate?</p> <p>2.2 Kui palju/tihti te lastele jutte ette loete?</p> <p>3.1 Kuidas olete neid raskusi ületanud?</p> <p>3.2 Milles seisneb õpetaja roll jutte valides? Selgitage mõnda olukorda.</p>
Kuidas aitab ettelugemine lasteaiaõpetajate arvates 3–4-aastaste laste jutustamisoskust arendada?	<p>1. Kui oluliseks te peate 3-4-aastaste laste jutustamisoskuse arendamist etteloetud juttude kaudu? Põhjendage</p> <p>2. Millisesse aega planeerite ettelugemisega seotud tegevused?</p> <p>3. Kuidas lapsed suhtuvad varajasse ettelugemisse?</p> <p>4. Millised on teie arvamused ettelugemise mõju kohta 3-4-aastaste laste jutustamisoskuse arendamisel? Tooge näiteid</p>	<p>1.1 Kuidas teile tundub, kas laste jutustamisoskuse arendamiseks on ettelugemine vajalik? Miks te nii arvate?</p> <p>2.1 Millisel eesmärgil te tavaliselt jutte ette loete? Tooge näiteid</p> <p>2.2 Milline on teie arvamus erinevatel aegadel loetud juttude vajalikkusest?</p> <p>3.1 Millega te motiveerite last etteloetud jutte kuulama</p> <p>3.2 Kas teil on välja tuua näide autorist, mis sobib 3–4-aastastele lastele kõige enam ettelugemiseks?</p> <p>4.1 Milliseid oskusi ja teadmisi te peate oluliseks ettelugemise kaudu õpetada.</p> <p>4.2 Palun nimetage mõni kindel oskus, mida olete varajase ettelugemisega lastes arendanud?</p>

		4.3 Kui sageli te analüüsite ettelugemise mõju laste jutustamisoskuse arengule?
Milliseid tegevusi peavad lasteaiaõpetajad oluliseks 3–4-aastaste laste jutustamisoskuse arendamiseks etteloetud lugude põhjal?	1. Missugustes 3-4-aastaste laste igapäevategevustes te etteloetud jutte kasutate?	1.1 Millisel eesmärgil te kasutate etteloetud jutte õppetegevustes? 1.2 Kui tihti te selliseid tegevusi lastega teete? 1.3 Mida lapsed arvavad tegevustest, kus kasutate ettelugemist või jutustamisoskust?
	2. Mis tegevused meeldivad lastele kõige enam kus etteloetud jutte kasutate?	2.1 Milliseid tegevusi peate ise kõige olulisemaks jutustamisoskuse arendamisel? 2.2 Millised teemad meeldivad lastele kõige enam? 2.3 Milliseid viise te kasutate, et tegevusi atraktiivsemaks muuta? 2.4 Tooge näiteid, kuidas te lapsi motiveerite tegevustes osalema?
	3. Millisesse aega planeerite ettelugemisega seotud tegevused?	3.1 Kui oluline on teada, mis ajal on 3-4-aastane laps kõige vastuvõtlikum õpetaja poolt ettevalmistatud tegevustele? Põhjendage palun.
Lõpuküsimused: Kui teil tekkis intervjuu käigus mõni küsimus minule, siis küsige palun? Mida te sooviksite antud teema kohta veel lisada?		
<i>Aitäh, et olite nõus osalema minu bakalaureusetöö intervjuus!</i>		

Lisa 3. Väljavõte transkriptsioonist

Kuidas te ise motiveerite last etteloetud jutte kuulama?

Õ2: No ma ütlesin ka varem, et nagu kindlasti häälega ja siis erinevate vahenditega. Et pakkuda lugemisele lisaks midagi. Näiteks on lugu lugedes valminud mingi joonistus või voolime samal ajal, muidugi sealjuures võtab õpetaja endale erinevaid rolle. Muidugi saab ka erinevaid liigutusi kaasa teha, et laps õpib kõige rohkem läbi meelte midagi tehes või žestikuleerides, siis see aktiveerib erinevad meeled, et need aitavad kaasa sellele, et laps oleks motiveeritud juttu kuulama.

2.4. Kuidas teie arvates mõjutab ettelugemine 3-4aastaste laste jutustamisoskuse arengut?

Õ2: No kindlasti arendab. Juba see, et lapsed ju matkivad õpetajat ja olen näinud ka rühmas seda, et peale raamatu või jutukese ettelugemist võtabki laps selle raamatu ja näiteks hakkab seda õpetajat ise matkima. Ta jäljendab ettelugemist ja kuna ta ise lugeda ei oska siis jutustab ta seda ise oma sõnadega, kas siis varem kuuldu või siis raamatus olevate piltide põhjal näiteks. Et ikka ettelugemine on jutustamisoskuse arengule number üks.

Milliseid oskusi ja teadmisi te peate oluliseks ettelugemise kaudu õpetada?

Õ2: See tekstist arusaamine on number üks, sõnavara laiendamine ja siis muidugi jutustamisoskuse arendamine. Ja ka see, et laps oskaks pala järgi ka õpetaja küsimustele vastata, nagu juttu analüüsida.

Palun nimetage mõni kindel oskus, mida te olete varajase ettelugemisega lastes ise arendanud.

Õ2: Üks on kindlasti jutu põhjal analüüs, kus laps vastab õpetaja suunavatele küsimustele, sealt tulebki tavaliselt ka jutustamisoskus. Olulised on ka arutelud, kus räägime sellest, mis oli lastele uus ja mida ta kuulis esmakordselt, samuti uue sõnavara laiendamine ja uute sõnade selgitamine lastele ja nii tuleb ka see oskus ise jutustada ja julgus rääkida.

Kui me mõtleme kolme-nelja-aastast last, siis kuidas lapsed üldse jutte kuulavad?

Õ2: Minu kogemuse järgi kuulavad sellises vanuses nagu super hästi, kui see jutt on selline, mis on eakohane. Jutus peab olema lapsele midagi tuttavat, et tekiks seosed. Kui lapsel pole huvi siis kaob ka tähelepanu. 3-4aastasel lapsel on tavaliselt juba selline uudishimu ja soov midagi uut õppida, see on kõige parem vanus raamatutega alustamiseks.

Lisa 4. Väljavõte uurijapäevikust

10. veebruar 2024

Täna leppisin kokku aja pilootintervjuuks. Endal ei ole hea tunne, puudub eelnev kogemus ja praegu on küll suur teadmatus (...). Näis, mis saab, aga pean hakkama saama.

16. veebruar 2024

Täna on prooviintervjuu, närv on sees. Õnneks teen intervjuu endale tuttava inimesega ja mul on vaba päev, suudan ennast koguda. (...) Peale intervjuud on päris hea tunne, kui olen intervjuu ära kuulanud, siis hea tunne kaob. Puterdan väga palju, tundub, et olin ikka närvis ja isegi pisut segaduses. Näha on, et olen väga küsimustes kinni ja seega ei suuda intervjuueeritavat piisavalt kuulata. Laen helifaili ka kohe Tekstiks.ee keskkonda üles. (...). Alustan transkribeeritud teksti korrastamisega, päris palju on tarvis teksti kohandada, Näen juba, et sellele kulub päris palju aega. (...). Lõpuks kulus 4,5 h. Näen, et pean tegema uurimisküsimustes muudatusi.

28. veebruar 2024

(..) Nüüd kui olen lõpetanud oma kolmanda intervjuu ja tunne on mega hea. Täna tundsin, et olen oma hirmudest üle saanud, suutsin intervjuueeritavat väga hästi kuulata ja seega ka vastavalt lisaküsimusi küsida.

20. märts 2024

Olen jõudnud oma viimase intervjuuni. Ma poleks iial osanud arvata, et kahele õpetajale sobivate aegade leidmine osutub selliseks väljakutseks. Lõpuks on see käes. Seda intervjuud olen ma oodanud kõige enam. Minu armas kolleeg, kellega olen varasemalt koos töötanud. (...) ja nii nagu ma arvasin, oli see minu arvates väga hea intervjuu. Ennast tundsin ka väga hästi ja vabalt. (...). Ka peale transkribeerimist olen tulemusega väga rahul.

24. märts 2024

Alusasin kodeerimisega, esimese pilguga polegi kõige hullem. (...). Viis tundi tööd ja tunnen, et see on ikka paras katsumus. Tunnen, et täna pean küll lõpet

Lisa 5. Kodeerimine

Milliseid raamatuid on laste endi lemmikud? Mille järgi te seda otsustate?

Õ3: Noiaa... raamatud lastele üldjuhul meeldivad... sellised raamatud, mis lastele varem tuttavad kas mingid tegelaste kuju, näiteks Lotte või Pipi Pikksukk võib Sipsik? Sellisel juhul tekib lapse selline äratundmise moment et ta on varasemalt justkui seda tegelast kohanud ja jutt tundub tuttav, et lapsel on niimoodi võib-olla lihtsam mõista juttu ja see on talle ka huvipakkumatu tüüpi tuttavat juttu alustades, nii mõnigi lastest juba hõikab, et oi, ta teab seda ja see on niisugune eduelamus lapsele. Aga on lapsi, kellel on huvi näiteks raamatute vastu, kus on juttu loomadest, lindudest, et nii-öelda siuksed, loomalood või päris elupildid või jutud. Samas on kindlasti ka lapsi, kes eelistavad muinasjuturaamatuid. Raamatuid, kus on multikatest tuntud tegelased, need on tänapäeva superkangelased ja üldjuhul tuleb see välja sellest, et see laste huvi, et milliseid raamatuid laps ka ise lasteaeda kaasa võtab ja kas tal üldse on huvi raamatute vastu. Kuna rühmaruumis on ka kogu aeg tegelikult meil õpetajate valitud teemakohaste raamatute valik nähtaval saadaval siis on lapsel alati valik võimalik teha. Et ta näeb sealt väga hästi, milliseid raamatuid ja õpetaja näeb sealt ka tegelikult ära, et millised raamatuid lapsed tegelikult rohkem eelistavad. Rohkem vaatavad, et samuti võib-olla raamatukogus käia lastega ja vaadata, mis, mis lapsed sealt endale huvipakkumaks leiavad.

1.2. Kui oluliseks te peate ettelugemist oma õpitegevuses lastega?

Õ3: Ma pean seda väga oluliseks, kuna see aitab kaasa lapse üldisele arengule. Aitab

AK Annika Kallas
Zanriine

Vastake

AK Annika Kallas
Tuttav teema

Vastake

AK Annika Kallas
iseloomulik

Vastake

AK Annika Kallas
Laste eelistused

Vastake

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Annika Kallas

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose “Lasteaiaõpetajate arvamused 3–4-aastaste laste jutustamisoskuse arendamine kohta ettelõetud juttude kaudu“, mille juhendaja on Tiia Krass, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Annika Kallas

/digitaalselt allkirjastatud/

12.05.2024